

วาทกรรมความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่าน
หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นภาคใต้และหนังสือพิมพ์ระดับชาติ¹
Discourse on violence in southern border provinces of
Thailand in local and major newspapers

ชนกพร อังศุวิริยะ²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความรุนแรงจากเหตุการณ์สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านข่าวหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นภาคใต้ ได้แก่ ชาวใต้ โฟกัสภาคใต้ สมิหลาไทมส์ และหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ได้แก่ ไทยรัฐ มติชน ระหว่างปี พ.ศ.2547-2548 และปี พ.ศ.2554- 2555 รวมข้อมูลทั้งสิ้น 1,344 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า วาทกรรมความรุนแรงดังกล่าวสื่อผ่านภาษา ทั้งวัจนภาษา ได้แก่ การเป็นประธานแสดงตำแหน่ง คือประธานที่เป็นผู้รับผิดชอบ ต่อเหตุการณ์ ผู้ก่อการร้าย ผู้ได้รับผลกระทบ ผู้สังเกตการณ์ การละประธานแสดง ตำแหน่งที่หายไป ได้แก่ ละประธานที่เป็นผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ ผู้ก่อการร้าย และผู้ได้รับผลกระทบกับเหตุการณ์หรือผู้สังเกตการณ์ และอวัจนภาษา ได้แก่ ภาพ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ความเสียหายต่อสถานที่/วัตถุสิ่งของ ผู้ได้รับผลกระทบต่อเหตุการณ์ และผู้ก่อการร้าย หนังสือพิมพ์ทั้งสองประเภทเสนอข่าวดังกล่าว อย่างต่อเนื่อง การสร้างวาทกรรมความรุนแรง ทำให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวน่ากลัว โหดร้ายรุนแรง และไม่ใช้พื้นที่นี้อายุอีกต่อไป

คำสำคัญ: วาทกรรมความรุนแรง หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ระดับชาติ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ได้รับทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² อาจารย์ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่

Abstract

The objective of the study was to analyze the violence in four border provinces in Southern Thailand on 1,344 front pages of three local newspapers; namely, ChaoTai, Focus PhakTai and Samila Time and two major newspapers, including ThaiRath and Matichon between 2004 and 2005, and 2011 and 2012. The study shows that violent discourse was reflected in both verbal and non-verbal language of the news. Verbally, it was constructed through the presence and absence of the grammatical subject with such semantic roles as actor, agent, initiator, and patient. Regarding non-verbal language, there were images of government officials working at the scene, physical damage, victims, and terrorists. Violence discourse was continuously reproduced in the news, leading to Southerners being stereotyped as cruel and violent and Southern Thailand as a terrifying and dangerous zone.

Keywords: Discourse on violence, local newspaper, major newspaper

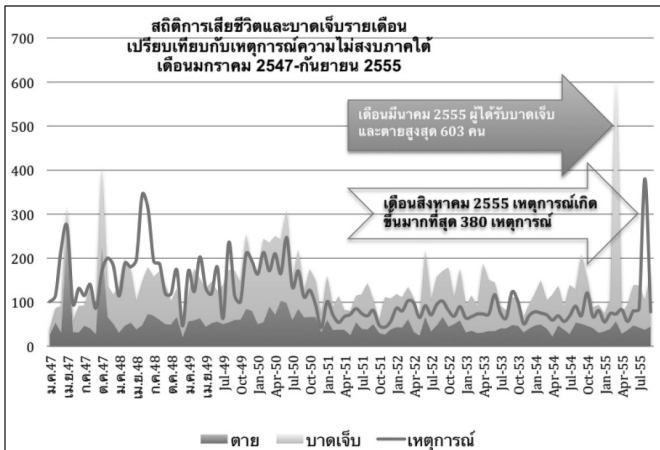
บทนำ

แนวคิดพื้นฐานในเรื่องความรุนแรง คือ การทำร้ายร่างกายเป็นหลักความสัมพันธ์ของความรุนแรงระหว่างผู้กระทำกับผู้อื่น (The other) ซึ่งเป็นเหยื่อความรุนแรง มีสภาพเป็นวัตถุที่อาจถูกทำร้ายหรือกำจัดไปได้ มิใช่ในฐานะของคนที่สมควรที่จะแม้จะ “เป็นอื่น” แต่ “ความเป็นอื่น” ของเขาให้เป็นที่ที่ยอมรับและให้ความสำคัญได้ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2551: 19-20) ซึ่งที่มาของความรุนแรงอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของความขัดแย้ง ความไม่เป็นธรรม ฯลฯ

ความรุนแรงที่ผลิตซ้ำ ตอกย้ำ วาทกรรมความรุนแรงให้เด่นชัดขึ้นซึ่งคำว่า วาทกรรม (Discourse) มีผู้ให้นิยาม ทั้งในมุมมองของนักภาษาศาสตร์ นักสังคมการเมือง เป็นต้น ในมิติทางสังคมอาจกล่าวได้ว่า “วาทกรรมเป็นศัพท์ที่ใช้ในหมู่นักสังคมศาสตร์เพื่ออธิบาย discourse จากมุมมองของนักปรัชญาและ

นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส อาทิ แนวความคิดของมิเชล ฟูโกต์³ (1926-1984) ในมุมมองนี้ discourse มีมิติทางสังคมและวัฒนธรรม เกี่ยวข้องกับอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม” (เกษดาวรรณ หงส์ดารมภ์, 2551: 192)

วาทกรรมความรุนแรงในภาคใต้ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ จะปรากฏเฉพาะในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และจังหวัดสงขลาบางอำเภอ ถือเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยไม่ใช่ปัญหาเฉพาะใน 4 จังหวัดของภาคใต้เท่านั้น เพราะผลกระทบหรือเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวส่งผลถึงคนไทยส่วนรวม เพราะรัฐได้ทุ่มงบประมาณในการแก้ปัญหาเป็นจำนวนมาก ดึงข้อมูลจากศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ที่สรุปสถานการณ์ ตั้งแต่ มกราคม 2547-2555 (ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี, 2555) ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ 1 แผนภูมิต่อแสดงสถิติการเสียชีวิตและบาดเจ็บรายเดือนเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ความไม่สงบภาคใต้เดือนมกราคม 2547-กันยายน 2555

³ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault, 1926-1984) เป็นที่รู้จักแพร่หลายในฐานะนักคิดแนววิพากษ์ที่ทำทนายระบบการศึกษาเกี่ยวกับสถาบันสังคมไม่ว่าจะเป็นจิตเวช วงการแพทย์ ระบบการลงโทษทัณฑ์ ประวัติศาสตร์เพศสภาพ ในการศึกษาสถาบันสังคมเหล่านี้ สิ่งทีฟูโกต์สนใจคือเรื่องของอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ ความรู้ และวาทกรรม (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2554: 79)

จากแผนภูมิข้างต้นแสดงให้เห็นตัวเลขของผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต ซึ่งปรากฏจำนวนมากในช่วงระยะเวลาเริ่มต้นของเหตุการณ์ความรุนแรงที่ปะทุหนักช่วงปี พ.ศ.2547 ถึงระยะเวลาจนถึงปี 2550 จากนั้นเหตุการณ์ก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีจำนวนมากเป็นบางเดือนในแต่ละช่วงปี เช่น เดือนกรกฎาคม 2551 และ 2552 เดือนเมษายน 2553 เดือนตุลาคม 2554 และเดือนสิงหาคม 2555 ก็เป็นช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงมากที่สุด เป็นต้น ซึ่งหากสังเกตจะพบว่าแม้จะดูเหมือนสภาพเหตุการณ์ความรุนแรงจะไม่เกิดหนักเท่ากับช่วงแรก แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องและมีความรุนแรงมากเป็นบางเดือนของในแต่ละช่วงปีนั้นยังไม่ใช่อุปสรรคของเหตุการณ์ความรุนแรง เพราะจากข้อมูลสถิติตารางทั้งหมดได้แสดงแนวโน้มไม่คงที่ของเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดเดาได้ ซึ่งจากหนังสือพิมพ์ที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ทั้งสองช่วงเวลา คือ พ.ศ.2547-2548 และ พ.ศ.2554-2555 ก็พบปรากฏการณ์ความรุนแรงทั้งสองช่วงเวลาอย่างสม่ำเสมอ เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีที่มาจากประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และศาสนาถือเป็นวาทกรรมหลักในการต่อสู้รวมถึงปัญหาอื่นๆ เช่น ความยุติธรรมและความยากจน นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งส่วนตัว การเมืองท้องถิ่น อาชญากรรมทั่วไป และยาเสพติดที่นำมาอธิบายความรุนแรงนี้ร่วมเข้าไปด้วย รัฐพยายามสร้างวาทกรรมใหม่ คือผู้ก่อความรุนแรง (perpetrators of violence-PV) มาใช้แทนคำว่า การก่อความไม่สงบ (insurgency) เพื่อสร้างภาพใหม่แทนวาทกรรมเดิม (ศรีสมภาพ จิตรภิรมย์ศรี, 2555)

หากสังเกตให้ดีจะพบว่ารัฐบาลเคยใช้คำเรียกว่าขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) หรือโจรก่อการร้าย ผู้ก่อความรุนแรง จนมาเป็นผู้ก่อความไม่สงบ หากจะกล่าวถึงปฏิบัติการของฝ่ายที่ต้องการความรุนแรงหรือความไม่สงบนั้น คงไม่ได้แตกต่างกันไม่ว่าจะใช้คำใด แต่การเปลี่ยนแปลงถ้อยคำการเรียกชื่อของรัฐย่อมมีนัยบางอย่าง ซึ่งคำว่าก่อการร้ายและการก่อความไม่สงบนั้นแตกต่างกันอย่างไร ผู้วิจัยพบว่าจากข้อมูลเผยแพร่เว็บไซต์ของสวนวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง (Tom Marks สรุปลงและถอดความโดย พ.อ.กัณฑ์ สถิตยยุทธการ, 2550) ได้ให้ความหมายของสองคำนี้ว่า

การก่อความไม่สงบ (insurgency) เป็นเรื่องของอาวุธในการต่อสู้ทางการเมือง และมีจุดมุ่งหมายไปสู่การเรียกระดมมวลชน (mass mobilization) ไปสู่การต่อต้านอำนาจของรัฐ ขณะที่การก่อการร้าย (terrorism) คือ อาวุธทางการเมืองแบบหนึ่ง ที่ใช้เพื่อเป็นสื่อของความรุนแรง โดยการทำร้ายประชาชนผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น การก่อการร้าย จึงเป็นวิธีการและยุทธวิธี ในการต่อสู้ของการก่อความไม่สงบและการก่อการร้ายก็ยังคงมีความแตกต่างจากการฆาตกรรมทั่วไป คือ นอกจากการก่อการร้ายจะเป็นสื่อถึงความหวาดกลัวที่มีต่อประชาชนแล้ว การก่อการร้ายยังมุ่งหวังในการทำลายล้างต่อชีวิตประชาชนผู้บริสุทธิ์จำนวนมาก เมื่อเทียบกับการฆาตกรรมในอาชญากรรมทั่วไป

จากนิยามดังกล่าวจะพบว่าเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดแดนภาคใต้ นั้นเป็นไปได้ทั้งการก่อความไม่สงบและการก่อการร้าย ดังนั้นจะเรียกว่าผู้ก่อความไม่สงบหรือผู้ก่อการร้ายจึงดูเหมือนไม่ได้แตกต่างกันมาก แต่ด้วยระดับของภาษาหรือเมื่อวิเคราะห์เฉพาะที่ตัวภาษาจะพบว่า คำว่า ก่อการร้ายจะให้ระดับของความรุนแรงที่มากกว่าการก่อความไม่สงบ ดังนั้นในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยในฐานะนักภาษาศาสตร์จึงขอใช้คำว่า “ผู้ก่อการร้าย” เพื่อให้เห็นระดับของความรุนแรงที่มากกว่าปกติ

หนังสือพิมพ์คือสื่อสะท้อนเหตุการณ์สังคมขณะนั้น การนำเสนอข่าวสารต่างๆ ต้องผ่านการคัดเลือกข่าวจากกองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นๆ ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงอาจมีใช้สื่อที่นำเสนอเรื่องราวต่างๆ ตามความเป็นจริงอย่างเดียว แต่ผู้ผลิตหนังสือพิมพ์ยังอาจเลือกเสนอความจริงบางมุมหรืออาจเลือกหรือไม่เลือกที่จะนำเสนอข่าวนั้นๆ ดังที่ วิลลาซีนี พิพิทรกุล (2545: 289) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นกระจกสะท้อนความจริง เหมือนที่เชื่อกันมาเท่านั้น แต่หนังสือพิมพ์ยังได้ทำหน้าที่สร้างและเลือกสิ่งที่วินิจฉัยว่าเป็นความจริงให้แก่สังคมด้วย

แฟร์เคลาฟ (Fairclough, 1989) เห็นว่าสื่อมวลชนมีอำนาจที่หลบซ่อนอยู่ เพราะผู้ผลิตย่อมมีความคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งความคิดเห็นเหล่านี้อาจมีส่วนสร้างและส่งผลกระทบต่อความคิดและพฤติกรรมของผู้รับสารได้ เช่น ภาพข่าวอาชญากรรมที่เห็นรายละเอียดของการตายอย่างชัดเจน ได้ถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องจนผู้อ่านข่าวรู้สึกเคยชินกับภาพเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้เห็นว่าเรื่องที่เป็นข่าวซ้ำๆ เป็นเรื่อง

หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยมีทั้งหนังสือพิมพ์ระดับชาติที่ผลิตเพื่อคนทั้งประเทศ มียอดการผลิตและจำหน่ายจำนวนมาก และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ผลิตขึ้นเพื่อคนในท้องถิ่นโดยเฉพาะ พิเศษฐ์ ชวาลาภวัช (2542) ได้จำแนกความแตกต่างของหนังสือพิมพ์ทั้งสองไว้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ระดับชาติจะมุ่งสนใจข่าวกว้าง ๆ ทั่วประเทศ ให้ความสำคัญ ความบันเทิง และประกาศโฆษณาสินค้าและบริการแก่คนในสังคมส่วนกลางเป็นหลัก ส่วนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะมุ่งสนใจข่าวท้องถิ่นโดยเฉพาะ เน้นเสนอแนะงานด้านสาธารณะ ความบันเทิง และประกาศโฆษณาสินค้าและบริการแก่คนในชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก

ความแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์ระดับชาติและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นสามารถสันนิษฐานถึงข่าวที่จะนำเสนอในเรื่องเดียวกันว่าอาจมีความแตกต่างกันได้ เช่น ข่าวความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้หนังสือพิมพ์ระดับชาติอาจนำเสนอข่าวสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือข่าวที่ได้จากหน่วยงานภาครัฐ ขณะที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนอกจากจะนำเสนอประเด็นดังกล่าวแล้วหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอาจสัมภาษณ์คนสำคัญภายในพื้นที่เพื่อวิเคราะห์เจาะลึกได้มากกว่า เนื่องจากเป็นสื่อที่อยู่ในพื้นที่ และความแตกต่างดังกล่าวมานี้ย่อมมีผลกับความคิดผู้รับสาร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาข่าวเหตุการณ์ความรุนแรงชายแดนภาคใต้จากหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ทั้งสองประเภท โดยผู้วิจัยมีสมมติฐานว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นภาคใต้จะนำเสนอข่าวความรุนแรงมากกว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ หรืออาจให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาหรือมีมุมมองต่อปัญหาดังกล่าวซับซ้อนกว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และหนังสือพิมพ์ระดับชาติ โดยได้คัดเลือกหนังสือพิมพ์ที่จะศึกษาจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นภาคใต้ ได้แก่ โฟกัสภาคใต้ สมิหลาไทมส์ และข่าวใต้ หนังสือพิมพ์ระดับชาติ ได้แก่ ไทยรัฐ และ มติชน โดยผู้วิจัยจะเลือกเก็บข้อมูลเฉพาะข่าวความรุนแรงทางภาคใต้ จากข่าวหน้าแรกในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2548 และปี พ.ศ.2554- 2555 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลทั้งสอง

ช่วงมาศึกษาข่าวความรุนแรงโดยไม่ได้มีเป้าหมายจะเปรียบเทียบสองช่วงเวลาดังกล่าวโดยตรง ซึ่งจากการเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลา 1 ปี จะได้ 144 ฉบับ รวม 576 ฉบับ และหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ระยะเวลา 1 ปี จะได้ 192 ฉบับ รวม 768 ฉบับ รวมข้อมูลทั้งสิ้น 1,344 ฉบับ

กรอบความคิดและวิธีการทำวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวคิดทางภาษาศาสตร์ประกอบการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis หรือ CDA) นักภาษาศาสตร์ได้นิยามแนวคิดนี้ไว้สอดคล้องกัน เช่น “CDA is a method of analysis of media texts that treats the linguistic and visual choices on screen as subtle indicators of the power of the medium to mediate the world to the world.” (Chouliaraki cited in, Flowerdew and John, 2008: 220) กล่าวโดยสรุป CDA เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำทฤษฎีภาษาศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์สื่อ ซึ่งวิธีการนี้ทำให้เห็นอำนาจผ่านการมองโลกได้ และจากข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า CDA เป็นวิธีการที่น่าสนใจวิเคราะห์ตัวบทในสื่อผ่านภาษาและภาพแล้วทำให้เห็นอำนาจของสื่อสารมวลชนได้

ขั้นตอนการวิเคราะห์ตัวบทประกอบด้วยสองขั้นตอนสำคัญ คือ การตีความและการอธิบายความ การตีความนั้นขึ้นอยู่กับผู้อ่านกับตัวบทที่ได้อ่าน ซึ่งการรับรู้ตัวบทจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการการอ่านและความเข้าใจในตัวบท ส่วนการอธิบายความจะเชื่อมโยงระหว่างตัวบทกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม ซึ่งจะมีส่วนสำคัญกับการสร้างตัวบทเช่นกัน (O'Halloran, Kieran, 2003: 2)

สำหรับงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีดังกล่าวและมีความใกล้เคียงกับงานวิจัยนี้ คืองานวิจัยของ กฤษดาพรรณ หงส์ดารมภ์ และโสรัจจ์ หงส์ดารมภ์ (2549) ได้ศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับภาคใต้และความรุนแรงในสังคมไทย โดยเน้นข้อมูลจากหนังสือพิมพ์มติชนในปี 2547 พบว่า ภาษาสะท้อนให้เห็นความคิดที่มีต่อปัญหาดังกล่าว การแบ่งแยกดินแดนและภาพของชาวไทยเชื้อสายมาเลย์ ซึ่งสื่อมวลชนที่มีฐานอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้ให้ภาพความรุนแรงโดยเรียกกลุ่มดังกล่าวว่า “โจรใต้” และกลายเป็น “ขบวนการแบ่งแยกดินแดน” ซึ่งอาจต้องย้ำภาพลักษณ์ที่มีอยู่แล้วว่า

คนไทยเชื้อสายมาเลย์เป็นคนดู น่ากลัว และพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ไม่น่าอยู่หรือไม่นำไปเยือน

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการตีความและอธิบายความเข้าใจแรกตามแนวคิด CDA ผู้วิจัยจะเลือกวิเคราะห์เฉพาะข้อความรุนแรงในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยอาศัยความรู้ทางภาษาศาสตร์ในการศึกษาวิเคราะห์ ตัวย่อที่วิเคราะห์จะมีทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาที่เป็นรูปภาษา ในบทความนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะโครงสร้างประโยค โดยวิเคราะห์การปรากฏที่ตำแหน่งของประธานในประโยคเป็นสำคัญ ขณะที่การวิเคราะห์อวัจนภาษาก็มีส่วนสำคัญต่อการสร้างภาพความคิดที่ผู้อ่านมีต่อเหตุการณ์ดังกล่าวผ่านมุมมองการเลือกนำเสนอของผู้ถ่ายภาพ

วาทกรรมความรุนแรง

ความรุนแรงที่ไม่ได้หมายถึงเพียงการใช้กำลังเพื่อทำร้ายกันเท่านั้น ความรุนแรงที่เกิดจากความขัดแย้งก็เกิดขึ้นสิทธิบางอย่าง สร้างให้บุคคลอื่นต่างจากตนก็อาจเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความรุนแรงให้เกิดขึ้นได้ ดังที่กฤษณมูรติ (อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2539) กล่าวว่า “การที่มนุษย์แยกตัวออกจากมนุษย์คนอื่น ๆ ได้เพราะมนุษย์สร้าง “อัตลักษณ์” ขึ้นมาเป็นชุดๆ และภายใต้มายาคติแห่งอัตลักษณ์นี้ มนุษย์สามารถใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่นๆ ได้ไม่ยาก หากเกิดความขัดแย้งขึ้น”

การสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มคนต่างชุดกัน ส่งผลให้กลุ่มแต่ละกลุ่มนอกจากจะต่างอัตลักษณ์แล้ว ยังถูกกีดกันสิทธิบางอย่าง หรือถูกสร้างความเป็นอื่นเพื่อให้ได้รับสิทธิไม่เท่ากับพวกเดียวกัน ซากีย์ พิทักษ์कुมพล (2551: 241) ให้ความเห็นกรณีการสร้างภาพลักษณ์ของอิสลามให้เท่ากับสัญลักษณ์ของ “ความรุนแรง” และ “ความเป็นอื่น” เป็นการสร้างวาทกรรม (Discourse) ที่สื่อความหมายและส่งผลให้ศาสนา สันติสุข และสิทธิพื้นฐานความเป็นมนุษย์อยู่ในภาพของความรุนแรงอย่างเลี่ยงไม่ได้

วาทกรรมการใช้ความรุนแรงต่อคนที่มีอัตลักษณ์ต่างไปจากตน สิ่งสำคัญคือการผลิตซ้ำ (Re-production) เพื่อให้วาทกรรมดำรงอยู่ ความจริงของการใช้

ความรุนแรง เช่น เมื่อมีความรุนแรง ทำให้คนต่างหวาดกลัว คนที่นับถือศาสนา หรือชาติพันธุ์ต่างไปก็กลัวจนต้องอพยพย้ายถิ่นออกจากพื้นที่หรือทำให้เกิดความหวาดระแวงกันมากขึ้น ความจริงที่เป็นมายาคติ ด้วยอุดมการณ์แบ่งแยกดินแดน การทำธุรกิจผิดกฎหมาย หรือความต้องการมีอำนาจในเชิงการเมืองอาจเป็นเบื้องหลังความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (นเรศน์วงศ์สุวรรณ, 2552: 96-97) แต่ไม่ว่าเบื้องหลังความรุนแรงจะด้วยเหตุผลใด สิ่งที่ต้องยอมรับ คือวาทกรรมความรุนแรงนั้นมีอยู่จริง

โดยเฉพาะวาทกรรมความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้กลายเป็นสิ่งที่ทุกคนในประเทศยอมรับ รับรู้โดยทั่วกัน และสิ่งที่ตอกย้ำหรือผลิตซ้ำได้เป็นอย่างดีที่จะทำให้คนทั้งประเทศรับรู้เหตุการณ์ดังกล่าวก็คือสื่อมวลชน ภาพความหวาดกลัว ความรุนแรงได้รับการถ่ายทอดเกือบรายวันผ่านหนังสือพิมพ์ที่สามารถเข้าถึงคนส่วนใหญ่ได้ในราคาประหยัด ดังนั้นสิ่งที่น่าสนใจนำมาศึกษาความรุนแรงในที่นี้ก็คือสื่อมวลชน ซึ่งกรณีศึกษาของบทความนี้ได้แก่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นและหนังสือพิมพ์ระดับชาติ

วาทกรรมความรุนแรงชายแดนภาคใต้

ความรุนแรงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกถ่ายทอดผ่านหนังสือพิมพ์หน้าแรกของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ได้แก่ โฟกัสภาคใต้ สมิหลาทมส์ และข่าวใต้ หนังสือพิมพ์ระดับชาติในที่นี้ได้แก่ ไทยรัฐและมติชน ผ่านพาดหัวข่าวและภาพถ่าย ซึ่งสะท้อนความคิดของผู้ผลิตสื่อได้จากการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผู้ผลิตสื่อเลือกใช้โดยการพิจารณาจากตำแหน่งประโยค ดังนี้

1. การเป็นประธาน⁴

ตำแหน่งประธานของประโยคหรือข้อความในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ย่อมมีความสำคัญ เนื่องจากเนื้อหาของพาดหัวข่าวหรือเนื้อหาของหน้าแรก

⁴ การเป็นประธาน (Subjectivity) หมายถึง การมีตำแหน่งเป็นประธานของประโยคหรือวลีที่อยู่ส่วนต้นของประโยคนั้น เพราะเป็นการให้ความสำคัญโดยตำแหน่งตามรูปประโยคภาษาไทย แม้ว่ารูปแบบประโยคหรือวลีหนังสือพิมพ์จะไม่ถูกต้องตามหลักประโยคภาษาไทยก็ตาม แต่การอยู่ตำแหน่งแรกที่ถือเป็นตำแหน่งประธานสามารถบ่งบอกความสำคัญในรูปประโยคหรือวลีนั้นๆ ได้

หนังสือพิมพ์นั้นไม่ได้มีความยาวมากนัก ผู้เขียนข่าวจึงจำเป็นต้องเลือกใช้ถ้อยคำภาษาที่กระชับ เข้าใจง่าย และสะดุดตาผู้อ่านมากที่สุด ตำแหน่งประธานจึงเป็นตำแหน่งสำคัญตำแหน่งแรกที่ผู้อ่านจะสนใจ ซึ่งหากวิเคราะห์ในทางไวยากรณ์ ประธานของประโยคก็คือผู้กระทำ ดังนั้นการเลือกผู้กระทำต่อสถานการณ์หรือเหตุการณ์ในข่าวย่อมมีบทบาทสำคัญกับเนื้อหาข่าวที่ผู้เขียนตั้งใจนำเสนอ

ตำแหน่งแรกของการพาดหัวข่าวมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ข่าวสารของผู้อ่านในทันที ได้แก่ ประธานที่เป็นผู้ก่อการร้าย ประธานที่เป็นผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ ประธานที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบ และประธานผู้สังเกตการณ์ ดังนี้

1.1 ประธานที่เป็นผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์

ตัวอย่าง 1

ทักษิณปราณสุธรรม แฉรูปโจร ผึกอาวุธกลางป่าลึก (ไทยรัฐ 24 ธันวาคม 2547)

ตัวอย่าง 2

'ทวี สอดส่อง' ให้ใจ ผู้นำมุสลิมบอกเงินเท่าไรให้แก้ไม่ได้ (โพกัส 31 ธันวาคม-13 มกราคม 2554)

ตัวอย่างที่ 1 คือ "ทักษิณ" นายกรัฐมนตรีขณะนั้น และตัวอย่าง 2 คือ "ทวี สอดส่อง" ผู้อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ซึ่งทั้งสองจัดเป็นบุคคลจากหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าว บุคคลที่มีอำนาจสูงสุดขณะนั้นก็คือ พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการทุกอย่าง เช่น กรณีดังกล่าวที่เป็นการเปิดเผยภาพกองกำลังที่นายสุธรรม แสงประทุม รมช.มหาดไทยขณะนั้นนำมาเปิดเผย ทักษิณมีทั้งความสำคัญโดยตำแหน่งเฉพาะบุคคลและได้รับความสำคัญจากสื่อ

ผ่านโครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษา เช่นเดียวกับ ทวี สอดส่องผู้ซึ่งจะใกล้ชิดกับคนในพื้นที่มากกว่าผู้นำประเทศก็ได้รับความสนใจในสื่อท้องถิ่น เพราะมีบทบาทสำคัญกับคนในท้องถิ่นก็อยู่ในตำแหน่งประธานเช่นเดียวกับนายกฯ แต่หากสังเกตข้อความทั้งสองจะเห็นความแตกต่างในการสื่อมุมมองเรื่องการใช้อำนาจของนายกฯ กับการใช้ใจหรือความเข้าใจในการแก้ปัญหาของผอ.ศอ.บต.ซึ่งให้ภาพประธานทั้งสองนี้ต่างกันได้

1.2 ประธานที่เป็นผู้ก่อการร้าย

ตัวอย่าง 1

โจรได้ฆ่าอีก 2 ศพเหยื่อครูลูกกตัญญูและชาวสวนยาง ครูได้ตกเป็นเหยื่อกระสุนอีกแล้วคราวนี้เป็นศิวกุหลาบไม้โต ชาวปัตตานีถูกโจรฆ่าไล่ประกะยิงตายคาถาดถนนขณะขี่รถจะไปสอน (ไทยรัฐ 16 สิงหาคม 2548)

ตัวอย่าง 2

ขจก.ปฏิบัติภารกิจของเวรตร.ส่งท้ายปีร้อวกำ หวังฆ่าซึ่งปืนได้แต่แห้ว ขจก.คงบระบะสะกดยอย 2 สายตรวจจอย. ได้โอกาสรั้วไม้ยังวังซึ่งเอ็น 16 โชคช่วยรอดปาฏิหาริย์ (ข่าวใต้ 1 มกราคม 2547)

ตัวอย่างที่ 1 คือ คำว่า “โจรได้” ตัวอย่างที่ 2 คือคำว่า “ขจก” ซึ่งก็คือผู้ก่อการร้าย เพราะขจก.ก็ย่อมาจากขบวนการโจรก่อการร้าย ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อพิจารณาจากเนื้อข่าวผู้ก่อการร้ายได้กระทำความรุนแรงด้วยการฆ่า และยังสร้างความสะเทือนใจให้กับผู้อ่านมากขึ้นเมื่อกระทำเป็นผู้บริสุทธิ์ที่สื่อเลือกใช้คำว่า ครูลูกกตัญญูผู้อ่านก็จะยิ่งเกลียดชังผู้ก่อการร้ายเป็นทวีคูณ ต่างจากหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ผู้ก่อการร้ายมีเป้าโจมตีไปที่ตำรวจ ทหารซึ่งเป็นที่ยอมรับอยู่แล้วว่าผู้ร้ายย่อมต้องตรงกันข้ามกับตำรวจ ขณะที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐใช้คำว่า “โจรได้” คำว่าไต่เน่ที่นี้ถูกแทนความหมายว่า ภาคใต้ ทั้งที่เหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าว

เกิดขึ้นในสิ่งจังหวัดชายแดนภาคใต้ อาจทำให้ภาพความคิดของภาคใต้สะท้อนให้เห็นเป็นภาคของความรุนแรงได้

1.3 ประชานที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบ

ตัวอย่าง 1

แม่ค้าไต้หวัน 'ทักษิณ' ช่วยกลัว 'หิวขาด'
นายกษปลูกชาวบ้านเข้มแข็ง
(มติชน 20 สิงหาคม 2548)

ตัวอย่าง 2

'ไดอาน่า' ทุ่ม 10 ล้านเพิ่มปรก.-
CCTV วางท่อน้ำล้างลดความ
สูญเสียคาร์บอมบ์ (โฟกัส 1-7
กันยายน 2555)

ตัวอย่างที่ 1 คือ “แม่ค้า” ผู้ได้รับผลกระทบกับเหตุการณ์ ข้อที่ น่าสังเกตคือคงไม่ใช่เฉพาะแม่ค้าเท่านั้นที่กลัวอันตราย แต่ประชาชนทั่วไปก็ย่อม กลัวด้วยเช่นกัน การเลือกผู้ได้รับผลกระทบที่เป็นแม่ค้าอาจเพราะส่วนหนึ่งแม่ค้า สามารถสื่อสะท้อนภาพเศรษฐกิจได้ และสิ่งที่ผู้ได้รับผลกระทบกระทำคือขอความช่วยเหลือจากผู้มีอำนาจในที่นี้ก็คือ ‘ทักษิณ’ นายกษ เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 2 คือ “ไดอาน่า” คือห้างสรรพสินค้าที่ขนาดใหญ่ สะท้อนภาพความหวาดกลัวของคน ทำธุรกิจในพื้นที่เมื่อเกิดเหตุระเบิดที่ “ริการ์เด็นท์” ห้างสรรพสินค้าที่ขนาดใหญ่ จึง ทำให้ห้างอื่นๆ เกิดความหวาดกลัว แต่คนทำการค้า ทำธุรกิจในพื้นที่ที่ไม่สามารถ ย้ายไปไหนได้สิ่งที่ทำได้ คือการลงทุนเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นและ ร้องขอให้ผู้มีอำนาจช่วยเหลือ

1.4 ประชานที่เป็นผู้สังเการณ์

ตัวอย่าง 1

อิสลามประณาม 'สุดเลวร้าย'
ใครได้ฆ่าพระ!
(มติชน 23 มกราคม 2547)

ตัวอย่าง 2

ไอไอซีตำหนิตักใบไร่มนุษยธรรม
(มติชน 5 มิถุนายน 2548)

ตัวอย่างที่ 1 คือ “อิสลาม” เป็นคำใช้แทนคนอิสลาม ตัวอย่างที่ 2 คือ “ไอไอซี” องค์การความร่วมมืออิสลาม (Organisation of the Islamic Cooperation หรือ OIC) ซึ่งอาจทำให้เกิดความคิดได้ว่าเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนา คู่ตรงข้ามที่เกิดขึ้นนอกจากจากรัฐและผู้ก่อการร้ายแล้ว อาจมีพุทธและอิสลามเกิดขึ้นได้

2. การละประธาน

ตำแหน่งประธานของประโยคเป็นตำแหน่งสำคัญดังที่กล่าวไปแล้ว แต่จะพบการพาดหัวข่าวในลักษณะที่ไม่กล่าวถึงประธาน การละประธานในตำแหน่งของประโยคนั้น เมื่อได้พิจารณาจากเนื้อความในข่าวแล้วก็สามารถตีความได้ว่าประธานที่ละไปนั้นคือใคร ซึ่งประธานที่ละไว้ย่อมมีผลต่อการนำเสนอข่าวในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ทั้งสองประเภท ดังนี้

2.1 ละประธานที่เป็นผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์

ตัวอย่าง 1

รวบแก๊งบีมยะลา 7 อูสตาซ โยงคดีตัดหัวตร.
(ไทยรัฐ 20 สิงหาคม 2548)

ตัวอย่าง 2

สินบน 1ล. ชีแบะแสโจรใต้ จับ 'โต๊ะอิหม่าม'
รบ.สั่งปิดปากให้ข่าวลับสน
(มติชน 9 มกราคม 2547)

ตัวอย่าง 3

ล้วงไล่หัวโจกมูจาฯปล้น-เชือดทหาร!
หัวโจกมูจาฮี้ดิน ตัวการสังฆวนใต้ทั้งระเบิด-ยิง
ถล่มโรงพักเคยเป็นนักดนตรีในประเทศเพื่อ
บ้านเปลี่ยนเพลงไพเราะสอดคล้องปล้นถูกระดมจน
วัยรุ่นหลงไหลสมัครเป็นสมาชิกเพียบ! เริ่มมี
เงินซ่องสุมสมมุก่อการร้ายทางการไทยถือเป็น
ตัวร้ายนมเบอร์วัน! เผยตัวการที่สองกำลังล่องหน
(ชาวใต้ 11 มกราคม 2547)

ตัวอย่างที่ 1 และ ตัวอย่างที่ 3 ประชานที่ละไว้สามารถสันนิษฐานจากเนื้อข่าวได้ว่าประชานที่หายไป คือประชานที่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ความรุนแรง และเมื่อพิจารณาคำที่ตามมา เช่น รวบแก๊งระเบิดที่ยะลา กับล้วงไล่หัวโจก แม้จะไม่ปรากฏประชานผู้กระทำผู้อ่านก็คาดเดาได้ว่าผู้กระทำน่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือทหารจึงจะสามารถจัดการกับผู้ร้ายได้ และตัวอย่างที่ 2 คำที่ตามมา คือคำว่าสินบน ซึ่งหมายถึง สินบนนำจับ ใช้ในกรณีให้เป็นเงินรางวัลสำหรับผู้นำจับผู้กระทำผิดกฎหมายได้ ซึ่งประชานที่หายไปที่จะมีอำนาจในการจ่ายเงินนำจับถึง 1 ล้านบาทได้นั้นจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือรัฐบาลเป็นผู้ออกประกาศหรือคำสั่ง ซึ่งประชานผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่ละไว้ นั้นยังคงปรากฏบทบาทหน้าที่ หรืออำนาจที่จะจัดการตอบโต้ด้วยความรุนแรงหรือใช้เงินจำนวนมากเพื่อนำจับสะท้อนให้เห็นวิธีการแก้ปัญหา และยังทำให้เห็นว่า การใช้เงินจำนวนมากเพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาอาชญากรรมธรรมดาทั่วไป

2.2 ผู้ก่อการร้าย

ตัวอย่าง 1

ถล่มตาย4-เจ็บ17 โจรได้ฆ่า ฆ่าเย้ยอำนาจรัฐ
(ไทยรัฐ 22 สิงหาคม 2548)

ตัวอย่าง 2

บี้ม!สวนสิรินธร ตร.-
ชาวบ้านเจ็บ5
(มติชน 7 มิถุนายน 2548)

ตัวอย่าง 3

ฆ่าตัดคอคนกรีดขางได้3จำเลยเจอโพบเสธ.หนัก
รุมว.กลาโหมมะกันพบ 'ทักษิณ' หรือเรื่องความมั่นคง
'ธรรมรักษ์' เผย 'วิมลเพลด์' อยากรู้ปัญหาภาคใต้
และขึ้นชมไทยที่ส่งทหารไปช่วยในอิรัก คนร้ายก่อเหตุป่วน
อย่างหนัก ไซ จยย.บอมบ์สวนสาธารณะ
สิรินธร นราธิวาส บาดเจ็บ 5 บีมเสลาไฟฟ้า
ยะลา และป่วนอีกหลายจุด ตามด้วยฆ่าตัด
คอกองกำลัง
(มติชน 7 มิถุนายน 2548)

ตัวอย่าง 4

บี้มตร.เผาออก2 ร.ร.เตือนถึง
แก๊สหายดีพลิก!
โจรเลือกเผาโรงเรียนตามใจชอบ
ทั้งริมทาง-บนยอดเขาออก
เตือนภัยน่าสงสัยถึงแก๊สหายดี
ผิดปกติ หวั่นเข้าตาโจรทำระเบิด
(ข่าวใต้ 6 มกราคม 2548)

ตัวอย่าง 5

บี้มหน้าเซเวนตร.-ชาวบ้าน
เจ็บ!
(ข่าวใต้ 11 มกราคม 2548)

ตัวอย่างที่ 1- 5 แสดงการละประธานผู้ก่อการร้าย ซึ่งหากสังเกตให้ดีจะพบว่าทั้งหนังสือพิมพ์ระดับชาติและหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนำเสนอข่าวไม่ต่างกัน คือถึงแม้จะละประธานแต่ด้วยเนื้อข่าวก็สามารถคาดเดาได้เลยว่า ผู้กระทำคือใคร และจะพบปฏิบัติการที่ผู้กระทำหรือผู้ก่อการร้ายกระทำ ความรุนแรงในเหตุการณ์

ทั้งถล่ม บีม และฆ่า จนปัจจุบันเมื่อพาดหัวข่าวลักษณะนี้ก็ไม่ว่าที่ผู้อ่านข่าวจะสามารถเดาได้เลยว่าน่าจะเป็นเหตุการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทั้งจากการเก็บข้อมูลยังพบอีกว่าประธานที่ได้รับการละจำนวนมาก คือผู้ก่อการร้าย ซึ่งนอกจากจะสะท้อนปัญหาว่าส่วนใหญ่เป็นฝีมือที่เกิดจากผู้ก่อการร้ายแล้ว ประเด็นที่น่าสังเกตคือแม้จะละประธานผู้ก่อการร้าย แต่คำกริยาที่ตามมาได้กำหนดหรือบ่งบอกผู้กระทำเหตุการณ์ไว้แล้วว่า เมื่อไรที่ใช้คำกริยาดังกล่าวขึ้นต้น จะต้องเป็นฝีมือของใคร จนกลายเป็นความรู้แก่ผู้อ่านไปโดยปริยาย ซึ่งในส่วนของความเป็นสื่อหนังสือพิมพ์ส่วนนี้ก็จะเป็นส่วนที่เรียกความสนใจจากผู้อ่านข่าวได้เช่นกัน

2.3 ผู้ได้รับผลกระทบกับเหตุการณ์หรือผู้สังเกตการณ์หรือผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์

ตัวอย่าง 1

หัวหน้ากระแสบีม! รัตเข็มขัดไข่แดงได้
(สมิหลาไทมส์ 18-24 สิงหาคม 2555)

ตัวอย่างดังกล่าวเมื่อเห็นจากพาดหัวข่าวประธานที่ละไวนั้น แม้จะไม่สามารถคาดเดาได้ชัดเจนว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ซึ่งส่วนใหญ่มักคือชาวบ้านในพื้นที่ หรือเป็นผู้สังเกตการณ์ซึ่งในที่นี้เป็นไปได้ว่าเป็นทัศนคติมาจากสื่อมวลชนหรือคนเขียนข่าวเอง และผู้รับผิดชอบต่อเหตุการณ์หรือหน่วยงานรัฐบาล แต่ไม่ใช่ผู้ก่อการร้ายแน่นอน เพราะการแสดงข้อความหวาดกลัวต่อความรุนแรงจะอยู่ในกลุ่มของผู้ถูกระทำความรุนแรงมากกว่าผู้ก่อความรุนแรง ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจไม่ได้ปรากฏเด่นชัดเหมือนลักษณะอื่น ซึ่งส่วนหนึ่งก็อาจเกิดจากการเรียกความสนใจจากสื่อเช่นกัน

3. ภาษาภาพ

ภาคภูมิ หรรณา (2554: 145-146) กล่าวว่าภาพข่าวสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านให้ติดตามอ่านเนื้อหาข่าวต่อไป รวมทั้งเป็นหลักฐานทำให้เกิดความน่าเชื่อถือต่อข่าวมากยิ่งขึ้น การถ่ายภาพข่าวนั้นปกตินั้นหน้าทีของ

ช่างภาพหนังสือพิมพ์ แต่ในบางครั้งผู้สื่อข่าวอาจต้องปฏิบัติหน้าที่นี้ด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการถ่ายภาพข่าวหรือการถ่ายภาพเชิงวารสารศาสตร์เป็นอย่างดี

การนำเสนอข่าวด้วยภาพหรืออวัจนภาษามีความสำคัญต่อการรับรู้ของผู้รับสารเนื่องจาก ภาพจากข่าวเป็นการสะท้อนความจริงในสายตาของคนอ่าน ซึ่งการเลือกนำเสนอภาพข่าวนั้นก็มาจากการเลือกหรือการมองภาพเหตุการณ์ แล้วเลือกเก็บบางแง่มุมตามที่ชนะของผู้ถ่ายภาพมานำเสนอ ภาพประกอบข่าว ความรุนแรงก็เช่นกัน วัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมที่มีต่อเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า ภาษาภาพหรืออวัจนภาษาที่ผ่านมุมมองสายตาของนักข่าวนั้น สะท้อนความคิดของผู้นำเสนอที่มีต่อเหตุการณ์ดังกล่าว ได้แก่ ภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ภาพความเสียหายต่อสถานที่/วัตถุสิ่งของ ภาพผู้ได้รับผลกระทบต่อเหตุการณ์ และภาพผู้ก่อความไม่สงบดังนี้

3.1 ภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

ตัวอย่าง 1

(ไทยรัฐ 15 พฤศจิกายน 2547)

ตัวอย่าง 2

(ไทยรัฐ 18 พฤศจิกายน 2555)

ตัวอย่าง 3

(ชาวใต้ 16 มกราคม 2548)

ตัวอย่าง 4

(สมิหลาไทมส์ 18-24 สิงหาคม 2555)

ตัวอย่างที่ 1-4 เป็นภาพที่แสดงถึงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งภาพที่จะพบเห็นได้จากหน้าแรกหนังสือพิมพ์ที่ผู้อ่านเคยชิน คือภาพการเก็บกู้ระเบิด ดังตัวอย่างภาพที่ 1 และ 3 หรือภาพการลาดตระเวนในพื้นที่ดังตัวอย่างภาพที่ 2 และ 4 การสื่อความหมายจากภาพนอกจากจะเห็นการปฏิบัติหน้าที่ของทหาร ตำรวจ ซึ่งภาพการเก็บกู้ระเบิดย่อมสร้างตื่นตระหนกให้กับผู้อ่าน จนเมื่อภาพดังกล่าวปรากฏบ่อยครั้ง บางครั้งผู้อ่านอาจเห็นภาพก็สามารถคาดเดาได้ทันทีว่า น่าจะเป็นข่าวอะไรโดยยังไม่ได้อ่านพาดหัวข่าว และภาพตัวอย่างที่ 2 สื่อความหมายต่างจาก ตัวอย่างที่ 4 ที่ภาพที่ 4 เสมือนการลาดตระเวนทั่วไปเพื่อให้ผู้อ่านชาวรัฐสึกถึงความปลอดภัยที่มีเจ้าหน้าที่รัฐให้ความดูแล ขณะที่ภาพที่ 2 ภาพทหารเดินถือปืนในในตลาดสด สื่อความหมายถึงการใช้ชีวิตที่ไม่ปกติของชาวบ้าน และอาจทำให้ผู้อ่านชาวเกิดความรู้สึกไม่อยากไปในพื้นที่ดังกล่าว

3.2 ภาพความเสียหายต่อสถานที่/วัตถุสิ่งของ

ตัวอย่าง 1

(มติชน 5 มกราคม 2547)

ตัวอย่าง 2

(ไทยรัฐ 19 กรกฎาคม 2548)

ตัวอย่าง 3

(ไทยรัฐ 3 กันยายน 2555)

ตัวอย่าง 4

(ข่าวใต้ 11 มกราคม 2548)

ตัวอย่างที่ 1 เป็นภาพความเสียหายที่เกิดจากการวางเพลิง ส่วนภาพที่ 2-4 จะเป็นภาพที่จะเห็นได้ชัดว่าเป็นสภาพที่เสียหายจากแรงระเบิดทั้งทรัพย์สินและอาคารสถานที่ เมื่อผู้อ่านเห็นภาพรถยนต์ (ตัวอย่างที่ 2) หรือรถจักรยานยนต์ (ตัวอย่างที่ 4) บางครั้งก็อาจคาดเดาไปถึงคาร์บอมบ์ หรือการซุกซ่อนระเบิดไว้ในรถ ภาพความเสียหายทั้งหมดอาจไม่ได้ให้ความรู้สึกสยดสยอง แต่เป็นการสื่อถึงความไม่ปลอดภัยในพื้นที่ โดยเฉพาะการลอบวางระเบิดจะทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจจากผู้อ่าน เพราะเป็นสิ่งที่คาดเดาไม่ได้ว่าผู้ก่อการร้ายจะวางระเบิดที่ไหนเมื่อไหร่ และผลที่แสดงให้เห็นจากภาพความเสียหายของวัตถุหรือสถานที่ก็เพียงพอที่ทำให้เห็นถึงสถานที่อันตรายไม่น่าไปเยือน

3.3 ภาพผู้ได้รับผลกระทบต่อเหตุการณ์

ตัวอย่าง 1

(ไทยรัฐ 8 ธันวาคม 2548)

ตัวอย่าง 2

(ไทยรัฐ 6 พฤศจิกายน 2555)

ตัวอย่าง 3

(ไทยรัฐ 11 ตุลาคม 2555)

ตัวอย่าง 4

(ไทยรัฐ 11 กันยายน 2555)

ตัวอย่าง 5

(ข่าวใต้ 6 มกราคม 2547)

ตัวอย่าง 6

(ข่าวใต้ 6 มกราคม 2548)

ตัวอย่างที่ 1-5 คือภาพของผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรง ซึ่งภาพลักษณะนี้ก็ปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ไม่ต่างจากข่าวอาชญากรรมทั่วไปที่ต้องมีภาพของผู้บาดเจ็บหรือเสียชีวิต ซึ่งหนังสือพิมพ์ระดับชาติก็จะมีการทำภาพให้พรวดพราด แม้กระนั้นก็ไม่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกถึงความแตกต่าง เช่นในตัวอย่างที่ 4 ก็ทำภาพพรวดพราดเฉพาะเลือดของผู้เสียชีวิต ขณะที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไม่ได้ทำภาพพรวดพราด ภาพของผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตสามารถสร้างความรู้สึกสยดสยองให้กับผู้อ่านได้มากกว่าการเห็นภาพวัตถุสิ่งของเสียหาย ขณะที่ตัวอย่างที่ 6 เป็นภาพของเด็กๆ ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ การสื่อสารต่อภาพของเด็กๆ ดังกล่าวย่อมกระทบกระเทือนกับความรู้สึกของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี เพราะแน่นอนว่าการเผาโรงเรียน ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์ยอदनนิยมในพื้นที่ ย่อมส่งผลกระทบต่อเด็กในพื้นที่โดยตรง

3.4 ภาพผู้ก่อการร้าย

ตัวอย่าง 1

(ชาวใต้ 11 มกราคม 2547)

ตัวอย่าง 2

(ชาวใต้ 11 มกราคม 2548)

ตัวอย่างที่ 1 และ 2 เป็นภาพของผู้ก่อการร้ายซึ่งมีทั้งภาพและชื่อของผู้ก่อการร้าย แน่แน่นอนว่าเมื่อผู้อ่านเห็นภาพดังกล่าวก็รู้ได้ทันทีว่าเป็นคนมุสลิม โดยสังเกตได้ทั้งจากหมวกที่เรียกว่า “ซอกเกาะกี” (Songkok) รวมถึงชื่อและนามสกุลของผู้ก่อการร้ายก็สามารถระบุชาติพันธุ์ได้ อีกทั้งภาพผู้ก่อการร้ายส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ชาย เมื่อผู้อ่านได้เห็นภาพผู้ก่อการร้ายลักษณะนี้บ่อยครั้งอาจได้รับการตีความเป็นเรื่องของศาสนาได้ โดยที่ผู้อ่านอาจจะไม่ทันได้คิดถึงความเป็นปกติของพื้นที่ที่มักจะมีชาติพันธุ์ของคนกลุ่มใหญ่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งในความเป็นจริงไม่น่าจะเป็นเรื่องแปลกที่ผู้ร้ายจะเป็นคนมุสลิม เพราะผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่ก็เป็นคนมุสลิมเช่นกัน แต่หากสังเกตให้ดีประเด็นเรื่องศาสนาก็ยังเป็นอีกประเด็นที่มัก

จะถูกกล่าวถึงในเรื่องของความรุนแรง ส่วนหนึ่งอาจเพราะตะวันตกก็ให้ความสำคัญกับการก่อการร้ายสากล ซึ่งมีคนมุสลิมจำนวนหนึ่งที่ประกาศตัวเป็นผู้ก่อการร้ายระดับสากล

กล่าวโดยสรุปอวัจนภาษาที่สื่อผ่านภาพต่างๆ ในที่นี้สื่อความหมายอย่างไรกับผู้รับสาร ภาพที่ผู้อ่านได้เห็นจนเคยชินส่วนใหญ่มักเป็นภาพที่เกิดภายหลังการก่อเหตุของผู้ก่อการร้าย ความรุนแรงที่พบเห็นเป็นประจำคือความเสียหายที่เกิดขึ้นกับรถรา อาคารสถานที่ต่างๆ โดยเฉพาะชีวิตผู้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นภาพที่ค่อนข้างชัดเจนแม้หนังสือพิมพ์จะได้ตรวจ (Sensors) ด้วยการทำให้พรางมัว (Blur) ก็ไม่ได้ทำให้ภาพนั้นลดทอนความรุนแรงลงได้

ภาพผู้ก่อการร้ายที่ผ่านหนังสือพิมพ์เสมือนเป็นภาพประกาศจับจากหน่วยงานรัฐแสดงภาพได้ชัดเจนว่าเป็นใคร ซึ่งภาพส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ชายมุสลิม ขณะที่ภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นภาพทหารกำลังปฏิบัติหน้าที่ให้เห็นถึงความเสี่ยง อันตรายเมื่อต้องเก็บกู้ระเบิด หรือแม้ภาพทหารเดินลาดตระเวนในเขตอันตราย รวมถึงพื้นที่ทั่วไปล้วนแล้วก็แสดงให้เห็นถึงความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินได้ทั้งสิ้น

สรุปและอภิปรายผล

วาทกรรมความรุนแรงที่สะท้อนผ่านหนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่นและระดับชาติพบว่า ทั้งสื่อระดับชาติและสื่อท้องถิ่นต่างก็สื่อผ่านความรุนแรงของเหตุการณ์ไม่ต่างกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ที่ภาษาหรือโครงสร้างทางวาทกรรมจะพบว่า ตำแหน่งผู้กระทำที่เป็นผู้ก่อการร้ายหนังสือพิมพ์ระดับชาติจะใช้คำว่า “โจรใต้” มากกว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น อีกทั้งตำแหน่งของผู้กระทำในประโยคยังสามารถสะท้อนคู่ตรงข้ามความรุนแรงได้ คือรัฐกับผู้ก่อการร้าย รวมถึงการนำเสนอภาพเป็นประธานก็ยังถูกโยงความรุนแรงกับเรื่องศาสนาให้มาเกี่ยวข้องกันด้วย

ตำแหน่งประธานที่ละเอียดยุคที่สุดคือ ผู้ก่อการร้าย โดยจะมีคำกริยาที่เป็นการกระทำของผู้ก่อการร้ายขึ้นต้นประโยคสร้างภาพความน่าสะพรึงกลัวให้กับผู้รับสาร การละตำแหน่งดังกล่าวไม่ได้หมายถึงการไม่ให้ความสำคัญ แต่การเน้นวิธีการหรือการกระทำของผู้ก่อการร้ายจะให้ผลในทางความรู้สึกกับผู้รับสาร

ได้มาก รวมถึงคำบ่งการกระทำดังกล่าวได้กลายเป็นที่จดจำของผู้รับสารว่าข่าวดังกล่าวนั้นหมายถึงเหตุการณ์ที่เกิดจากพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้มากกว่าจะเป็นข่าวอาชญากรรมทั่วไป

ภาษาภาพสะท้อนความรุนแรง หรือมุมมองการเลือกนำเสนอความรุนแรงแก่ผู้รับสารด้วยภาพผู้คนที่เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความรุนแรงอย่างสยดสยอง ทั้งการตรวจ (Sensors) ด้วยการทำให้พร่ามัว (Blur) จากหนังสือพิมพ์ไม่ได้ทำให้ความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ความรุนแรงต่างกัน เนื่องจากการเลือกภาพดังกล่าวมานำเสนอมีรายละเอียดชัดเจน หรือภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐก็ให้ความรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยที่มีในพื้นที่ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

จากผลการวิจัยทั้งหมดแสดงให้เห็นความไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยคาดไว้ว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นน่าจะนำเสนอข่าวความรุนแรงได้มากกว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ หรืออาจให้ความสำคัญกับปัญหาความรุนแรงที่ซับซ้อนกว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาตินำเสนอข่าวความรุนแรงได้ไม่ต่างกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และอาจเป็นที่น่ากังวลกว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในกรณีที่เลือกนำเสนอข่าวหรือภาพโดยไม่มีความเข้าใจเรื่องราวในพื้นที่มากเท่ากับคนในพื้นที่ เช่น การเลือกนำเสนอข่าวเชิงศาสนาหรือภาพทหารถือปืนในแหล่งชุมชน เป็นต้น ยกเว้นกรณีภาพบางภาพของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ไม่ได้ทำให้พร่ามัวเพื่อลดทอนความรุนแรง (กรณีนี้จริงก็ไม่ได้มีความต่างกับหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ตรงที่ถึงแม้หนังสือพิมพ์ระดับชาติจะภาพให้พร่ามัวก็ไม่ได้ยากต่อการดูรายละเอียดของภาพความรุนแรงนั้นๆ แต่ด้วยหลักของการทำสื่อก็ควรจะทำให้ภาพดูไม่ชัดเจนจะดีกว่าภาพที่เห็นความสยดสยองได้ชัด) อีกทั้งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นไม่ได้นำเสนอข่าวที่ซับซ้อนกว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ แต่เป็นลักษณะการนำเสนอข่าวเพื่อเรียกร้องความเข้าใจในพื้นที่หรือนำเสนอในมุมมองจากคนหรือแหล่งที่เกิดในพื้นที่ได้ดีกว่าหนังสือพิมพ์ระดับชาติ

วาทกรรมความรุนแรงดังกล่าวอาจสามารถรับรู้ได้ผ่านสื่อต่างๆ รวมถึงการให้ความสนใจศึกษาในประเด็นนี้ก็มีพบเห็นได้ตามแผงหนังสือทั่วไป รวมถึงงานวิจัยในประเด็นดังกล่าวอีกมาก จุดประสงค์เดียวกันของการศึกษาส่วนใหญ่

คือการแก้ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นด้วยการใช้หลักวิชาการที่แต่ละศาสตร์มีทั้งทางสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ อักษรศาสตร์ หรือนิเทศศาสตร์ต่างพยายามสะท้อนมุมมองให้เห็นปัญหาดังกล่าว เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ที่แม้จะเน้นศึกษาภาษา แต่ก็ไม่ละเลยประเด็นด้านสังคมและสื่อมวลชนในที่นี่ก็คือ หนังสือพิมพ์ระดับชาติ และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ผลิตขึ้นเพื่อรับใช้มวลชน

การส่งผ่านความรุนแรงด้วยสื่อสาธารณะนับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ยังคงต้องมีการศึกษาให้ลึกซึ้ง เพราะสื่อมักจะได้รับการคาดหวังในการนำเสนอข่าวตามเหตุการณ์ความเป็นจริง แต่ผู้ผลิตสื่อสามารถเลือกนำเสนอมุมมองความจริงนั้นผ่านสื่อไปยังมวลชนได้อีก ดังนั้นประเด็นสื่อจึงถือเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะสิ่งที่สื่อส่งผ่านนั้นก็คือภาษา ในฐานะนักภาษาศาสตร์สามารถวิเคราะห์และบ่งบอกถึงสิ่งที่ควรระมัดระวังในการนำเสนอข่าว เพื่อไม่ให้เหตุการณ์ความรุนแรงถูกกระทำให้รุนแรงยิ่งขึ้นผ่านการเลือกใช้ภาษาของผู้ผลิตข่าว

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และ โสรัจจ์ หงส์ลดารมภ์. (2549). วาทกรรมภาคใต้และความรุนแรงในสังคมไทย. ในกฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์ (บรรณาธิการ), **มองสังคมผ่านวาทกรรม**, หน้า 111-112. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์. (2551). **วจนปฏิบัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2539). “ความรุนแรง”, ใน **สันติศึกษา**. กรุงเทพฯ: เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา หน่วยที่1-7 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2551). **ความรุนแรงกับการจัดการ “ความจริง” บัดตานี้ ในรอบกึ่งศตวรรษ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). **แนะนำสกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยม (Introducing Poststructuralism)**. กรุงเทพฯ: สมมติ.

- ซากิย พิทักษ์ศุมพล. (2551). ทศนะของอิสลามต่อความรุนแรง: ความท้าทายในยุคสมัยการก่อการร้ายสากล. ใน **นอกรีตความเป็นไทย**. ปรินญา นวลเปียน (บรรณาธิการ). สงขลา: ศูนย์ทะเลสาบศึกษา.
- นเรศน์ วงศ์สุวรรณ. (2552). **ปาฐกถา ดร.อุทัย ดุลยเกษม ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2551 ถอดรหัส ยุทธศาสตร์ สันติวิธีกับกระบวนการทัศน์ การแก้ปัญหา ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ.เอ็น.ที.
- วิลาลินี พิพิธกุล. (2545). **การสื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน, วัฒนธรรม และสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โครงการสื่อสันติภาพ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิศิษฐ์ ชาลาลาวัช. (2542). **ปฏิรูปสื่อมวลชนท้องถิ่น: ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม และผลักดันองค์กรปกครองท้องถิ่นให้มีอิสระตามรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพฯ: บริษัทดับเบิลยูเอ็นพีริ้นติ้ง จำกัด.
- ภาคภูมิ ทรรณภา. (2554). **การเขียนข่าวเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- ศรีสมภพ จิตรวิกรมย์ศรี. (2555). 9 เดือนของปีที่ 9: ในสถานการณ์ความรุนแรง อันยอกย้อนกระบวนการปาตานียังคงก้าวเดินไปข้างหน้า. **ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้**. เข้าถึงใน <http://www.deepsouthwatch.org/node/3670> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556)
- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. London : Longman.
- Flowerdew and John. (2008). *Advances in discourse studies*. London ; New York : Routledge.
- O'Halloran, Kieran. (2003). *Critical Discourse Analysis and Language Cognition*. Edinburgh: Edinburgh University press.
- Tom Marks. **สรุปและถอดความโดย กัณฑ์ สถิตยุทธการ. (2550). ส่วนวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง**. เข้าถึงใน <http://www.srd-rta.net> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556)